

AV SUSANNE MARKO

HARRY POTTER – thank you very much!

Tänk att han är så bra! I alla sina former och uppenbarelser! När jag härom veckan – sent omsider och med blandade känslor – öppnade första Harry Potter-boken, blev jag förhäxad direkt. Jag trodde faktiskt inte att jag skulle få uppleva den där pockande läshungern igen. Men när jag nu slukade "Harry Potter och De vises sten" hände det magiska att 40 år eller så föll av mej! Och jag fick smaka den bortglömda sötman att vakna mitt i natten av otålighet att få umgås mer med min bokhjärte.

Vad är det då som får mej och en svindlande stor del av jordens läsande befolkning att glufsa i oss den ena Potterboken efter den andra och ändå inte få nog? Enligt de senaste siffrorna har ungefär 124 miljoner volymer sålts till dags dato.

Hur har Rowlings burit sej åt för att så elegant

lyckas gjuta nytt liv i den gamla arketypiska sagan om Askungens, bortbytingens fantastiska revansch?

En förklaring är förvisso Rowlings språk. Den första bokens första rader skulle säkert kvala in i ledningen för tävlingen "förtrollade öppningsmeningar i världslitteraturen" – om det funnes en sådan.

"Mr and Mrs Dursley, of number four, Privet Drive, were proud to say that they were perfectly normal, thank you very much."

Rowlings visar genast vilken berättare hon är; med sin humoristiska underskriv, undersuget av spänning och gåta och en inbjudande vardaglighet ger hon sitt språk oemotståndlig energi och karaktär.

Och det som gäller för Rowlings språk är också giltigt för hela hennes sätt att bygga sagan om Harry Potter. Fräckt och originellt blandar hon de gamla beprövade genrerna fantasy/problemdeckare/internat-skoleskildring till en brygd som känns både välbekant och ny. Alltsammans buret av en ovanligt smittande berättarglädje som bl a kommer till uttryck i Rowlings generösa frossande i detaljer. Alla busiga spöken, allt märkligt godis, alla levande porträttmålningar på Hogwarts, läxböcker som har hyss för sej, quidditchspelets märliga uppbyggnad – listan kan göras oändlig.

Men hur går det då att förvandla, förvalta allt detta i en film? Jag kan bara sälla mej till gratulationsskören och säga: förunderligt, förtrollande bra, thank you very much! Harry Potter och hans värld lever faktiskt i Chris Columbus mastodontfilm på 2,5 välmåttade timmar. Med en förbluffande fingertoppskänsla har han, tillsammans med manusförfattaren Steven Kloves,

lyckats lägga sej så nära Rowlings litterära värld att det ibland känns som man fått tag på en magisk version av boken – där orden blivit kött och rörliga bilder. I stället för att göra en effektiv och rafflande Hollywood-produkt, har man snarare skapat en slags nutida Dickensberättelse där omsorgen om och kärleken till det breda, episka flytet är det centrala.

Tag t ex filmens "intro". Trots den storslagna förpackningen – scenografi, kostym, musik, allt är gediget och oerhört påkostat utan att bli överlastat – berättas lugnt och lågmält hur den lille föräldralöse Harry lämnas på sina förfärliga släktingars tröskel för att leva ett eländigt liv i ett kyffe under trappan, tills han – 10 år senare – upptäcker att han är en megastjärna i trollkarlarnas värld. Filmmakarna tar förmodligen minst en timmes speltid på sej att njutningsfullt teckna denna förhistoria, innan det egentliga äventyret ens sätter igång på Hogwarts anrika trolleri-internat. Man ger sig tid att frossa i en rad härliga episoder som t ex den magnifika invasionen av inbjudningsbrev som Harry får, men som morbror Vernon alltmer desperat försöker stoppa.

Filmmakarna litar kort och gott på att Rowlings skapelse bär, både på ett yttre och ett inre plan. Vilket säkerligen är nyckeln till filmens charm och värme. Essensen av Pottervärlden finns i varje scenlösning – i varje val.

Tag t ex något så svårt som själva språket. Dialogen känns direkt hämtad från böckerna med sin humoristiska underskrub på plats. Utan att bli det minsta litterär.

Man har också sökt – och funnit – den rätta, hemtrevliga filmatiska doseringen till Rowlings genreblandning. Dvs det är lagom mycket datoranimation, lagom mycket spänning och ändå en massa plats för Harrys intressanta liv på skolan med sina vänner. För filmen låter oss verkligen bli kompisar med Harry, identifiera oss med honom och "lära oss" väsentliga saker om tillvaron tillsammans med honom och hans vapendragare Ron och Hermione.

Daniel Radcliffe är perfekt som Harry – lagom personlig och opersonlig på samma gång – så att hans gestalt blir en idealisk projektduk för all världens Harrys. Medan Rupert Grint som Ron är ett rödhårigt salt av hög specifik vikt – precis så "egen" och oförutsägbar som man önskar sej en bästa kompis. Och Emma Watson ger sin Hermione den fräschör och kraft som behövs för att inte tippa över gränsen till trist plugghäst-flickskliché.

Porträttgalleriet i övrigt runt Harry håller samma höga kvalitet – förutom den skrämmande professor Snape som Alan Rickman har förvandlat till en lite tvälfager sillmjölke. Men å andra sidan gör Richard Harris sin rektor Dumbledore till en inkarnation av den djupaste magiska och moraliska hemligheten i Rowlings värld.: varm vishet med mänskligt ansikte.

Vilket är det mest glädjande med filmatiseringen av Harry Potter – man har lyckats fånga Rowlings personliga och tänkvärda etik i rörliga bilder. För denna på många sätt klassiska saga om kampen mellan det

Richard Harris som rektor Dumbledore.

onda och det goda, har en moralisk diskussion som sin främsta motor. Och här finns både gamla, välbeprövade moraliska "sanningar" som att Kamratskap är heligt, att förmågan att se bortom sina egna behov är en sann hjältes adelsmärke, att man kan ha en sund portion feighet och ändå vara modig när det gäller. Att ingen hjälte klarar hela biffen ensam – Harry skulle stå sej slätt utan sina vänners hjälp.

Men i filmen, liksom i böckerna – ställs vi också inför betydligt subtilare etiska och existensiella frågor utan att den minsta pekpinne skymtar. Som:

Hur starkt vår innersta dröm håller oss i sitt grepp och kan förslava oss så att vi inte förmår leva i verkligheten utan hellre drunknar i fantasibilder, som i "Erised spegeln": scenerna där Harry i ett långtans-tillstånd bortom tid och rum sitter och ler mot sina föräldrars uppenbarelser i spegeln, tillhör filmens mest gripande och poetiska.

Hur plågsamt det är att stå i tacksamhetsskuld till någon – särskilt om det är till ens värsta fiende. Därav professor Snapes plågsamma ansträngningar att rädda livet på Harry.

Hur man alltid bör använda det rätta namnet på allt och alla – även Voldemort. Rädsla för ett namn ökar rädslan för själva saken.

Och sist men inte minst lyckas filmen också gestalta det alltöverskuggande budskapet i böckerna, nämligen: Det främsta vapnet mot mörkrets makter är Kärleken.

Se där en uppfordrande och hoppingivande moral i dessa terrortider!

Harry Potter – de vises sten distribueras av Warner Bros/Sandrew Metronome. Filmen är 152 minuter och (Obs!) tillåten från 11 år.